

Javorák Mihály
Könyvtáros, Univ. of Maryland

Tíz esztendő az amerikai egyetemi ifjúság tájékoztatásában

● Sok mindent lehet mondani

az amerikai egyetemi ifjúságról, csak egyet nem: hogy nem érdeklődik. Szinte gyermeki naivsággal néz meg mindent, amit eléje tesznek. Ez volt az első megfigyelés hosszú évekkel ezelőtt az egyik legnagyobb fővároskörnyéki egyetem ifjúságával kapcsolatban. Talán ez adta a gondolatot, amikor az egyik kiállítási ablakban megjelent vagy 50 különböző legújabb megjelent könyvfedőlapból álló gyűjtemény, és naponta sok száz diák figyelmét kötötte le, hogy valami értékesebb, magyar vonatkozású anyagot is lehetne eléjük tenni, amellyel a jövő Amerika vezető rétegének véleményét bővíthetné az ember a magyar néppel, annak igazi történetével, kultúrájával kapcsolatban. S néhány magyar összehajolt.

Hosszú hónapok kutatómunkája volt szükséges, a szabadidőt is rááldozva, hogy a megfelelő anyag rendelkezésre álljon. A washingtoni Kongresszusi Könyvtár különösen jó hely volt a kutatásra. Az első teendő volt a témakör megválasztása. Szinte kínálkozott a magyar forradalom tizedik évfordulójának alkalmával egy kicsiny, magára hagyott nemzet csodálatos megmozdulása, — a nemzetközi sajtó által írt dokumentációs anyag bemutatása. Az egyetem két könyvtárosa, dr. Csicsery-Rónay István és Cseréphy József összeállították a „10 éve történt a dicsőséges magyar szabadságharc” jelmondatú kiállítást, amely méltóan dokumentálta az eseményeket, s állított emléket a szabadságharc hőseinek.

● *A diákok ezrei*

nézték végig a jól összeválogatott anyagot, s a további munkához ösztönzést kaptak az elhívatottak. További — majdnem egyéves kutatómunka s további, hosszú hónapok előkészítő munkája eredményeként, 1967. novemberében a marylandi egyetem nagy kiállítási csarnokában, a McKeldin könyvtárban megjelent a második nevelő célzatú kiállítás: „Hatszáz éves a magyar egyetemi oktatás” címmel. A tudományosan kiválogatott — legtöbbször az eredeti okmányok hivatalos fénymásolatai, de eredeti példányok is, óriási anyagot adott és mintegy 14 nagyméretű kiállítási faliszekrényben nyert elhelyezést, mutatta be a magyar egyetemi oktatás fejlődését, alapításától napjainkig. A diákság — 30 napig mintegy 40 000 — megtudta többek között, hogy ez a kevesek által ismert, távoli kis ország, az európai nagy népek kulturális intézményei alapításának a francia, olasz, német egyetemek után a negyedik volt a sorban, a pécsi egyetem megalapításával, 1367-ben. Ez a kiállítás már sokkal több magyar könyvtáros munkáját igényelte, s megérdemelt egy komoly megnyitó ünnepséget. Ezt a könyvtár vezetősége, élén Howard Rowelstadt könyvtárigazgatóval, lehetővé is tette. S a megnyitó ünnepségen az akkor mintegy 300 magyar származású amerikai egyetemi könyvtáros közül — akiket a meghívó elért — mintegy 82 megjelent, Kaliforniától Bostonig, Kanadától Floridáig. Az egyetem vezetősége is részt vett a megnyitó ülésen.

● *A megnyitó ünnepség után*

a magyar könyvtárosok közös megbeszélést tartottak az egyetem könyvtárában, megállapodva, hogy egy magyar könyvtáros-egyesület hoznak létre, amelynek egyik feladata lesz a hasonló természetű magyarságtudományi, ismeretterjesztő kiállítások megszervezése központilag, — minél több amerikai egyetemen és kulturális intézménynél, ahol a magyar származású könyvtárosok fogják a munkát végezni. Ugyancsak megbeszélték, hogy negyedévenként megjelenő folyóiratot is ad ki a megalkuvó könyvtáros-egyesület, amely a szakmai vonalon kívül ugyanezt az ismeretterjesztő célt is kívánja szolgálni — amerikai- és világviszonylatban. A jelenlevők hozzájárultak egy ideiglenes vezetőség elfogadásához. Azonban a könyvtáros-egyesület véglegesen nem alakult meg. De az ismeretterjesztő munka nem állt meg. 1969. november másodika ismét mérföldkő ezen a téren. Ekkor nyílt meg a „Szent István első magyar király uralkodása és kora” (St. Stephen, King of Hungary — His Reign and His Era) című kiállítás.

● *A hónapokig tartó munka*

valóban meghozta a remélt eredményt. Első szent királyunk három jelmondata: „Rex Justus, Rex Pius and Rex Sanctus”, több mint egy hónapon át díszítette a McKeldin egyetemi könyvtár kiállítási csarnokát. A szent király koronájának remekbekészült mása, lassan körben mozogva hívta fel a diákok figyelmét, s egy állandó vetített képes mutatta be Szent István életét és korát.

New Orleans érseke, Prilip M. Hannan, a washingtoni magyarság nagy barátja beszédét küldötte el ez alkalomra, amelyet ft. James Kortendyck, a CUA egyik dékánja olvasott fel. Az ünnepi megnyitót dr. Gábrriel Asztrik, a Notre Dame egyetem középkori tanszékének igazgatója mondta, s a házigazda szerepét Pulvári Károly professzor látta el, dr. Irányi László, a piarista rend provinciálisa katolikus részről, dr. Béky Zoltán református püspök a protestánsok nevében mondott imát.

● *A Szent István kiállítás*

„vándorkiállításá” vált az elkövetkezendő hét éven keresztül. Az Egyesült Államok területén mintegy 35 egyetemen, kulturális intézményben került bemutatásra. Ezúton mondunk őszinte köszönetet a helyi csoportoknak, egyéneknek, akiknek áldozatos munkája lehetővé tette, hogy mintegy félmillió fiatal amerikai, a jövő vezető rétegének tagjai, látták a kicsiny nemzet nagy királyának életművét a kiállítási csarnokokon, vetített képeken keresztül, a televíziók képernyőjéig mindenütt. A kiállítás az elmúlt évben Európába ment, ahol egy esztendeig a magyar cserkészek tanulták belőle Szent István Magyarországának történelmét, majd Burg Kastl-ba megy, ahol a magyar gimnázium növendékei fogják belőle tanulni a magyar múltat.

Amíg a Szent István-kiállítás járta vándorútját, alkotói máris a magyar történelem egy másik jelentős eseményének dokumentációs feldolgozását kezdték el. — A gondolatot a Kongresszusi Könyvtár jogi osztályán megtartott kiállítás adta: „A 750 éves Aranybulla, 1222—

1972" címmel, amelyet dr. Sólyom-Fekete Vilmos, a jogosztály könyvtárosa állított össze. Ez esetben a megoldás egy összehasonlító kiállítás lett, mivel meg kellett magyarázni a diákoknak, hogy mi is az Aranybulla? Így lett a kiállítás címe: „The Magna Carta, 1217, and the Bulla Aurea, Aranybulla, 1222”. Természetesen ez a megoldás kettős feladatot rótt a készítőkre, de megérte a fáradságot, mert a mintegy 40 000 főnyi diákság és a 4000 egyetemi oktató személyzet nagy érdeklődéssel szemlélte az értékes anyagot. A megnyitó ünnepségen — amelyet a Maryland Egyetem rendezett, a Magna Cartáról dr. Righton Robertson, a Maryland Egyetem történelmi tanzékének professzora, míg az Aranybulláról Sólyom-Fekete Vilmos, a Kongresszusi Könyvtár jogi könyvtárosa, tartott magas szárnyalású előadást. Mindkét előadó kiemelte a rendkívül fontos törvények időbeli s tartalmabeli hasonlatosságát. Ezzel viszont a magasabb amerikai oktatás fókán bebizonyítást nyert, hogy — miként Szent István által hozott törvények, úgy az Aranybulla megjelenése is, tanúságot tesznek: Magyarország milyen fontos szerepet töltött be az európai nemzetek között. Így a cél, Magyarország igazi szerepe és helye az európai történelemben ismét hivatalos elismerést nyert.

● *Néhány évvel később,*

1975 tavaszán, a Maryland Egyetem „magyar írás-olvasás” című előadást (3 credit) hirdettet meg Fleck professzor, amerikai nyelvész előadásában. Vajon a tízéves ismeretterjesztő munka eredménye volt-e ez, erről lehetne beszélni. Mindenesetre az a tény, hogy az amerikai egyetemi tanár előadásában a magyar történelmet (a honfoglalástól a második világháborúig), a magyar irodalmat (a Halotti beszédtől a mai napig), a magyar zene történetét, beleértve Bartók és Kodály ismertetését, s a magyar népművészetet, a meghívott szakelőadó, Berger Ildikó, színes vetített képes előadása tette értékessé, alátámasztotta a tanár véleményét, hogy egy nép nyelvét csak akkor lehet igazán megérteni, megtanulni, ha ismerjük történelmét, irodalmát, művészetét, zenéjét.

Az eddigi kiállítások a középkori Magyarország jogállását és fontos helyét az akkori népek között, igyekeztek híven bemutatni az érdeklődő amerikai fiatalságnak. Ezek egy történelmi sorozat egy-egy láncszemeként következtek. A „magyar írás-olvasás” egyetemi előadás-sorozat adott támpontot a következő kiállításához, amelylyel a századforduló Magyarországa népének igazi arcát, művészetét mutatta be, 1975. novemberében.

● A kiállítás címe: „Tribute to the Ancestors”, azaz „Tisztelet az elődöknek” volt. Ezzel kettős célt kívántak a rendezők szolgálni: először a befogadó hazá, Amerika 200. évfordulója alkalmával meghajtani az elmúlt két évszázadban az Újvilágba kivándorolt derék, magyar hanfitársaink előtt az elismerés zászlaját, másrészt a magyar kultúra megismertetése a csodálatosan szép népművészetén keresztül. A komoly kutatómunka eredménye nem is maradt el. Szinte megelevenedett a szemek előtt négy magyar tájegység (népművészeti szempontból): a Dunántúl, a Felvidék (a matyó- és a palóc-föld), a nagy magyar Alföld (Kalocsa, Tiszántúl) és Erdélyország (Kalotaszeg, Székelyföld) magyar lakosságának alkotóművészete népviseletén, cserépedényein, hímzőművészetén keresztül. Nagy segítséget nyújtott a kiállítás megrendezésében az ugyancsak ez év novemberében a fővárosban már társadalmi eseményszámba menő 8. Magyar Népművészeti Kiállítás, a Katolikus Egyetem kiállítási csarnokában. E kiállítás anyagának egy része került a Maryland Egyetemen bemutatásra. S ha elgondolja az ember, hogy a bemutatott anyag jó részét az elmúlt száz évben kivándorolt magyarok által magukkal hozott, s az utódok által féltve őrzött — szinte múzeumi értékekből — ruhákból, hímzésekből, eredeti cserépedényekből, mintás tálakból, korsókból állt (ez utóbbiakat igen nagy hozzáértéssel készítette az eredetiek díszítésmintáinak felhasználásával egyik tehetséges iparművészünk, Berger Ildikó), akkor a cím valóban helyes volt. S így kapcsolódott szorosan össze a „Cardinal Mindszenty Society” által rendezett, s a főváros nagyközönsége részére szánt ismeretterjesztés az egyetemi fiatalság oktatásával.

● *Köszönettel kell adózni*

a washingtoni magyar társadalmi egyesületeknek, akik a kiállítások anyagi költségeit fedezték. Ezek közül különös említést érdemel a „Cardinal Mindszenty Society”, amely sokszor erején felül nyújtott mind anyagi, mind erkölcsi téren segítséget. Értve az utóbbi alatt, hogy imáron ötödik éve felépített egy olyan komoly baráti kört, ahol a féltve őrzött népművészeti kincseket, legdrágább kincseiket szíves szeretettel adták át bemutatásra. E lelkes kis csoport nagy figyelemmel hallgatta az ismeretterjesztő előadásokat a „Mindszenty József Szabadegyetem” rendezésében, s ismerte meg a kiváló, a fővárosban és környékén élő orvosainkat, mérnökeinket, kutató szakembereinket, mindazokat, akik a távoli Magyarországon nyerve képesítésüket, itt az Újvilágban, nyelvi nehézséggel küzdve tökéletesítették tudásukat, s szereztek örök érvényű elismerést a magyar névnek.

Így az amerikai főváros magyar társadalma együttesen végezte a magyarság hű képét bemutató munkát, s ezért őket illeti a legnagyobb elismerés, akik nem mérültek el a közöny, a kényelem és az önelégültség okozta emigrációs tespedésben, hanem építettek, alkottak.

(Dr. M. H.)

